

ISTRAŽIVANJE POTREBA SAOBRAĆAJNIH KOMPANIJA U CILJU EFIKASNIJEG OSPOSBLJAVANJA KADROVA ZA RAD U SAOBRAĆAJNOM SISTEMU

Kemal Jaganjac – MA – dipl.ing.saob., email: kemal.jaganjac@hotmail.com
Internacionalni univerzitet Travnik u Travniku

Sažetak: U vremenu globalizacije tržišta, velike svjetske recesije, jačanja nelojalne konkurencije, bar kada su u pitanju privredni i ekonomski uslovi u BiH, nameće se potreba da sva preduzeća, pa tako i preduzeća u okviru saobraćajnog sistema, odnosno preduzeća koja direktno pružaju, ili su na neki način uključena u pružanje transportnih, poštanskih, komunikacijskih i telekomunikacijskih usluga, upošljavaju što je moguće kvalitetnije kadrove koji im se nude na našem tržištu rada. U zadnjih dvadeset godina u BiH provodi se reforma srednjeg i visokog obrazovanja kroz Programe FARE, EUVET, GTZ, Bolonjski proces itd., kako bi se edukacija i osposobljavanje budućih kadrova na tržištu rada, izvršila u skladu sa zahtjevima društvenih partnera odnosno privrednih subjekata. Da bi se definisali zahtjevi privrednih subjekata potrebno je izvršiti kvalitativno istraživanje svih onih malih, srednjih i velikih preduzeća koji su uključeni na tržištu pružanja transportnih, poštanskih, komunikacijskih i telekomunikacijskih usluga. Obradna tema: **“Istraživanje potreba saobraćajnih preduzeća u cilju efikasnijeg osposobljavanja kadrova za rad u saobraćajnom sistemu”** ima za cilj da kroz provedbu jednog kvalitativnog i kvantitativnog istraživanja potreba saobraćajnih preduzeća, za osposobljenost kadrova koji se uključuju u rad saobraćajnih preduzeća, dobiju inputi koji će biti osnova za izradu nastavnih planova i programa kao i silabusa.

Ključne riječi: Saobraćajna preduzeća, potrebe, anketa, nastavni plan i program, silabus

RESEARCH ON THE NEEDS OF TRANSPORT COMPANIES IN ORDER TO MORE EFFECTIVELY TRAIN THE STAFF FOR WORK IN THE TRANSPORT SYSTEM

Abstract: In a time of globalization of the market, the great global recession, strengthening of unfair competition, at least when it comes to economic conditions in BiH, there is a need for all companies, including companies within the transport system, that is, companies that directly provide, or are in some ways involved in the provision of transport, postal, communication and telecommunication services, to employ as high-quality staff as possible in our labor market. Over the last twenty years, secondary and higher education reform has been implemented in BiH through the FARE, EUVET, GTZ, Bologna, etc. programs, aiming to educate and train future personnel in the labor market, in accordance with the requirements of the social partners and business entities. In order to define the requirements of business entities, it is necessary to conduct a qualitative research of all those small, medium and large enterprises involved in the market of transport, postal, communication and telecommunication services. Covered topic: **"Research of the needs of transport companies in order to more effectively train the staff for work in the transport system"** aims to obtain inputs that will be basis for curriculum development and syllabus. Those inputs are gained through the implementation of a qualitative and quantitative study of the needs of transport companies, for the qualification of the personnel involved in the work of transport companies.

Keywords: Transport companies, needs, survey, curriculum, syllabus

1. UVOD

U cilju efikasnog poslovanja saobraćajnih preduzeća u oblasti transporta i komunikacija, potrebno je da uposleni stručni kadrovi, uz zvanja i zanimanja koji posjeduju završetkom određenog nivoa školovanja, posjeduju i odgovarajuća znanja, vještine i šire lične kompetencije iz oblasti za koje su edukovani, odnosno iz oblasti koje su potrebne saobraćajnim preduzećima. Prije svega, misli se na potrebe za saobraćajnim kadrovima od III do VII stepena stručne sprema iz oblasti trasnoprtni, poštanskih i komunikacijskih tehnologija, ali svi i ostali kadrovi koji su uposleni u takvim preduzećima. Ova znanja, vještine i kompetencije, osim općih, moraju biti i specijalistička, odnosno usko specijalistička za određene radne pozicije definisane simtematizacijom radnih mjesta u Pravlicima o radu saobraćajnih preduzeća. Specijalistička i uskospecilalistička znanja i vještine odnosne se na poznavanje i upotrebu informacionih tehnologija, transportnih i komunikacijskih tehnika i tehnologija, poizvodnih i organizacijskih sposobnosti za aktivno učešće u radu i poslovanju saobraćajnih preduzeća. Početna znanja, vještine i lične kompetencije, kadrovi u saobraćajnim preduzećima posjeduju završetkom nekog odgovarajućeg nivoa, odnosno stepena obrazovanja. Kako bi se što kvalitetnije definisala znanja, vještine i kompetencije kadrova potrebnih saobraćajnim preduzećima potrebno je provesti intervjuje i anketiranja menadžmenta saobraćajnih preduzeća i definisati njihove potrebe za odgovarajućim saobraćajnim kadrovima. Istraživanje ima za cilj da se utvrde potrebe saobraćajnih preduzeća za znanjima, vještinama i kompetencijama saobraćajnih kadrova, da se te potrebe iskažu kao imputi za definisanje novih i korigovanje postojećih nastavnih planova i programa za srednje stručne i tehničke saobraćajne škole kao i silabuse na visokoškolskim ustanovama, odnosno fakultetima, kako bi se unaprijedio kompletan obrazovni sistem na obostrano zadovoljstv. Da bi se izvršilo relevantno istraživanje potreba saobraćajnih preduzeća, za kvalitetnim kadrovima, potrebno je uspostaviti metodologiju istraživanja, organizovati i provesti istraživanje kao i analizirati i obraditi prikupljene podatke. Dobijene podatke potrebno je prikazati u formi znanja, vještina i kompetencija, na osnovu kojih će se modifikovati postojeći i kreirati novi nastavni planovi i programi, kao i silabusi, za što kvalitetniju buduću edukaciju i osposobljavanje kadrova za rad u saobraćajnom sistemu.

2. CILJ ISTRAŽIVANJA

Kao primarni cilj ovoga istraživanja postavljen je zahtjev da se kroz istraživanje potreba saobraćajnih preduzeća dobiju relevantne informacija o njihovim potrebama za stručnom i općom osposobljenošću, odnosno posjedovanjem odgovarajućih specijalstičkih i općih znanja, vještina i ličnih kompetencija, kadrova koji će se u budućnosti uključivati u rad preduzeća i samog saobraćajnog sistema. Informacije o potrebama će predstavljati impute srednjim stručnim saobraćajnim školama i saobraćajnim fakultetima pri izradi nastavnih planova i programa, kao i silabusa, za zanimanja i zvanja saobraćajne struke, a sve u svrhu funkcionalnog povezivanja privrede i obrazovnog sistema, kao partnera usko povezanih. Praktična primjena rezultata istraživanja, kroz izradu i implementaciju Nastavnih planova i programa i Silabusa je sekundarni cilj ovoga rada.

3. SISTEM HIPOTEZA

Za potrebe ovog istraživanja postaviti ćemo radnu i dvije pomoćne hipoteze:

HR: Potreba za usklađivanjem zahtjeva saobraćajnih preduzeća sa nastavnim planovima i programima u cilju što efikasnijeg osobljavanja kadrova za uključivanje i rad u saobraćajnom sistemu.

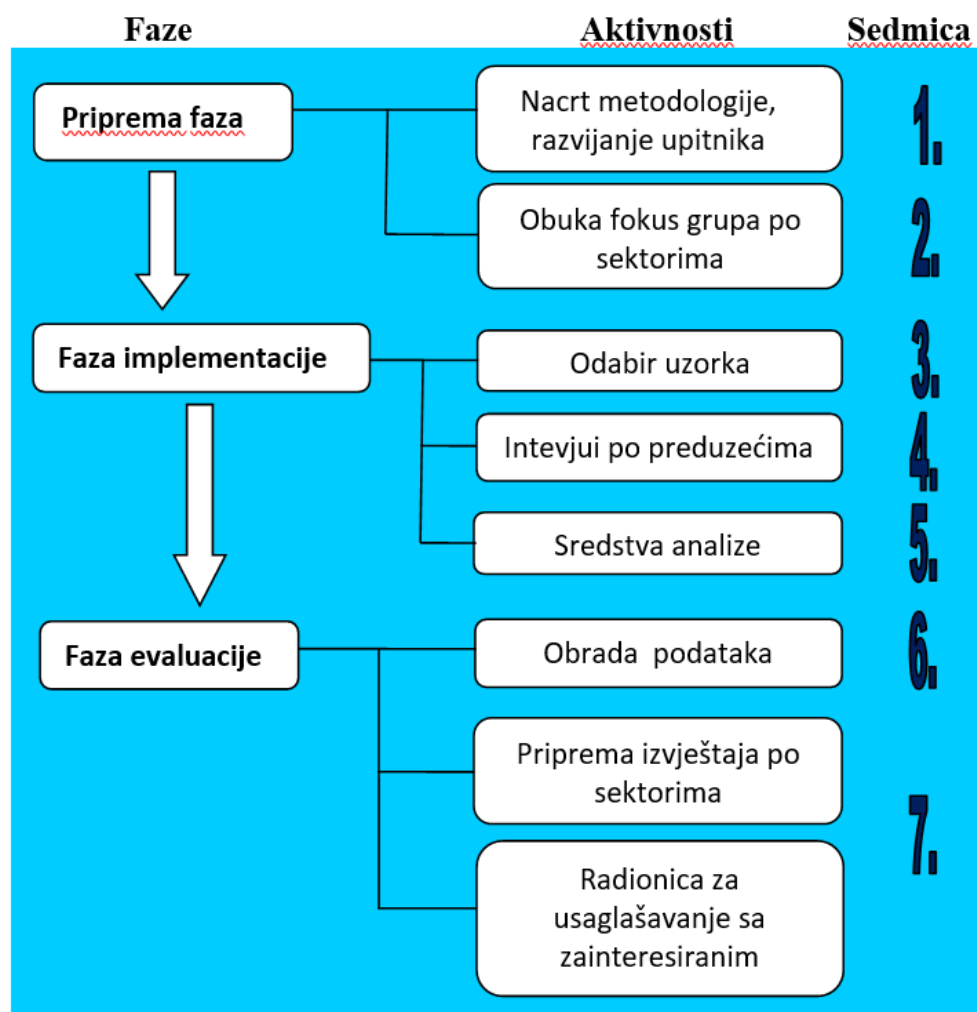
HP1: Izrada univerzalnog modela istraživanja potreba saobraćajnih preduzeća dati će za rezultat inpute za izradu kvalitetnih nastavnih planova i programa, kao i silabusa u cilju podizanja sistema edukacije i osposobljavanja kadrova na veći nivo i njihovo uključivanje i rad u saobraćajnom sistemu.

HP2: Brza izrada fleksibilnih nastavnih planova i programa, kao i silabusa, moći će pratiti dinamičke promjene u zahtjevima za potrebnim kadrovima u saobraćajnom sistemu.

4. UPOSTAVLJENJE METODOLOGIJE I ORGANIZACIJE ISTRAŽIVANJA

Na osnovu definisane problematike i tematike, kako bi se realizovalo planirano istraživanje i prezentirali rezultati istraživanja, u ovom radu će se koristiti više naučnih i istraživačkih metoda, koje će se kombinovati i koje će kao krajnji produkt dati rezultate koji imaju naučnu i društvenu relevantnost ali i praktičnu primjenu. Prilikom pripreme istraživanja postavljene su hipoteze koje će se provjeriti primjenom naučnih metoda, kao što su: metoda kompilacije, metoda sinteze i analize, metoda indukcije i dedukcije, komparativna metoda, statistička metoda. Za ovo istraživanje koristiti će se istraživačke metode prikupljanja podataka koje će se sastojati u sljedećem: teoretskom radu na analizi stručne i naučne literature iz oblasti problematike koja je tema rada, istraživanju sekundarnih podataka koje se odnose na prikupljanje, agregiranje i obradu podataka o iskustvima zemalja koja već primjenjuju metodologiju usklađivanja potreba tržišta rada sa obrazovnim sistemom i osmisli, organizovati i provesti kvalitativno istraživanje potreba saobraćajnih preduzeća za kadrovima putem anketnih upitnika i intervjua.

Da bi se ostvario definisani cilj istraživanja potrebno je utvrditi najprikladnije metode prikupljanja podataka, koje će za rezultat imati optimalne rezultate istraživanja a to su metode anketiranja i intervjuisanja. Organizaciju istraživanja potrebno je definisati kroz tri faze istraživanja. To su: priprema faza, faza implementacije i faza evaluacije istraživanja. U pripremnoj fazi sastavljen je orijentacioni plan istraživanja, razvijeni i definisani anketni upitnici i pitanja za intervjue, dinamika prikupljanja podataka, kao i izvršena obuka fokus grupa koje će obilaziti preduzeće po definisanim segmentima saobraćajnog sistema i provoditi anketiranje i intervjuisanje. U drugoj fazi istraživanja, tj. fazi implementacije, odabira se uzorak, odnosno saobraćajna preduzeća iz oblasti pružanja poštanskih, telekomunikacionih i transportnih usluga, koja će biti intervjusiana. Takođe, u ovoj fazi istraživanja provodi se anketiranje i intervjui i definišu se sredstva za analizu podataka. U trećoj fazi istraživanja, tj. fazi evaluacije, pristupa se obradi podataka, kroz analizu, ocjenu i sistematizaciju (razdvajanje) podataka i sastavljanje Izvještaja o rezultatima istraživanja kao krajnjeg produkta istraživanja. Na kraju treće faze potrebno je organizovati radionicu za usaglašavanje društvenih partnera, tj. saobraćajnih preduzeća, ministarstva obrazovanja, srednje škole ili fakulteta u vezi prijedloga nastavnog plana i programa za određena zanimanja ili silabusa. Ove tri faze istraživanja predstavljene su u na Shemi 1.

Shema 1. Ciklus aktivnosti tokom istraživanja potreba za znanjem, vještinama i kompetencijama

U nastavku je dat Upitnik za identifikaciju stručnih kvalifikacija, koje će popunjavati saobraćajna preduzeća, u skladu sa svojim potrebama za obrazovnim profilom, odnosno osnovnim znanjima, vještinama i kompetencijama koje bi trebao da posjeduje maturant ili diplomant po završetku školovanja, odnosno prilikom zaključivanja ugovora o radnom odnosu u saobraćajnom preduzeću.

UPITNIK ZA IDENTIFIKACIJU STRUČNIH KVALIFIKACIJA

Porodica zanimanja:

Naziv zanimanja :

A	IDENTIFIKACIJA ORGANIZACIJE
----------	------------------------------------

1. Naziv kompanije / institucije:

Regija /Kanton:

Adresa:

Telefon :

E-mail:

Web site:

2. Forma vlasništva :

☐ državno ☐ privatno ☐ ostalo

3. Intervjuisana kontakt osoba:

Ime:

Pozicija:

Telefon/mobilni:

E-mail:

4. Sektor / glavna ekonomska aktivnost:

5. Ukupan broj zaposlenih:

6. Broj zaposlenih u odgovarajućem zanimanju:

7. Uzorak proizvoda/roba proizvedena ili ponuđene usluge:

B	OPIS POSLOVA ZANIMANJA
----------	-------------------------------

8. Naziv posla:

9. Odjeljenje / Odjel:

11. Okruženje za izvođenje zadatka:

(tehnologija , oprema, alati , instrumenti, materijali)

12. Traženi obrazovni nivo za ovaj posao:

13. Zadaci/odgovornosti:

Glavni zadaci: ...
Sporadni zadaci: ...
Specijalni i dodatni zadaci: ...

C	IDENTIFIKACIJA STRUČNIH KVALIFIKACIJA
----------	--

14. Kako bi pojedinac izveo gore pomenute zadatke / odgovornosti, kakvo znanje, vještine i kompetencije on/ona treba da posjeduje:

Znanje- Lice mora znati:	Vještine-Lice mora biti sposobno da:	Lične kompetencije:
		(primjeri: spremnost za primjenu znanja, vještina, samostalnost, odgovornost, komunikacija i društvena kompetencija, timski rad, prilagodljivost, kreativnost, rješavanje problema.kapaciteti za učenje, poduzetništvo, liderstvo)
...		

15. Molim Vas da ocijenite koje vrste znanja , vještina i kompetencija će biti potrebne za ova zanimanja u periodu od 5 godina i kasnije : (uzimajući u obzir tehnološki razvoj, privatizaciju, globalizaciju i strano ulaganje, evropsku i internacionalnu orijentaciju zemlje,...)

Znanje - Lice će znati:	Vještine - Lice će biti sposobno da:	Lične kompetencije:
...		

Prikupljene informacije ostaju povjerljive i nijedan osobni podatak neće biti objavljen.

5. DOKUMENTACIONA OSNOVA – DJELOKRUG ISTRAŽIVANJA

Da bi se došlo do relevantnih informacija o potreba saobraćajnih preduzeća za neophodnim kadrovima potrebno je izvršiti istraživanja putem anketiranja i intervjuu u relevantnim saobraćajnim preduzećima, odnosno malim, srednjim i velikim preduzećima koja pružaju saobraćajne usluge iz oblasti transporta (prevoz putnika i prevoz roba), kao i iz oblasti pružanja poštanskih, komunikacijskih i telekomunikacijskih usluga. Istraživanje putem anketa i intervjuu izvršeno je na menadžmentu preduzeća. Istraživanja su obuhvatila sljedeća preduzeća:

1. Poštanski operatori: Hrvatska pošta d.o.o. Mostar, DHL Sarajevo, BH Pošta Sarajevo d.o.o., FEDEX Sarajevo, Preduzeće za poštanski saobraćaj AD Banja Luka, Preduzeće za poštanski saobraćaj RS AD Banja Luka, FEDEX Doboj;

2. Telekom operatori: BH Telecom d.d. Sarajevo, HT d.d. Mostar, Telekom Srpske AD Banja Luka;
3. Transportna preduzeća: KEŠ d.o.o. Mostar, Atal Group d.o.o. Sarajevo, Autoprevoz-bus d.d. Mostar, KJKP “Gradski saobraćaj” d.o.o. Sarajevo, Centrotans-Eurolines d.d. Sarajevo, Kopex Sarajlić d.o.o. Srebrenik, Autoprevoz AD Banja Luka, Holding “Drinatrans” AD Zvornik, Centrotans AD Istočno Sarajevo, D.o.o. “Trebava ekspres” Doboj.

6. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Na osnovu provedenog istraživanja i obrade podataka, rezultati istraživanja dati su obliku Izvještaja, u kojima su prezentovani rezultati kroz precizno definisane potrebe saobraćajnih preduzeća za znanjima, vještinama i kompetencijama potrebnih kadrova, odnosno različitih profila zanimanja saobraćajne struke. U ovom radu dati ćemo primjer istraživanja iz porodice zanimanja saobraćaj za zanimanje Tehničar drumskog saobraćaja (zanimanje IV stepena složenosti).

IDENTIFIKACIJA STRUČNIH KVALIFIKACIJA

Porodica zanimanja: Saobraćaj

Zanimanje: Tehničar drumskog saobraćaja

Kako bi pojedinac izveo zadatke/odgovornosti, kakvo znanje, vještine i kompetencije on/ona treba da ima:

Znanje - Lice mora znati :	Vještine - Lice mora biti sposobno da :	Lične kompetencije: Htjenje i pozitivan stav spram:
- Metodologija rada i organizacija - Zakonsku regulativu u svom djelokrugu rada - Poznavanje transportne dokumentacije (putni nalozi, redovi voznje, itd) - Poznavanje činjenica i principa procesa rada - Poznavanje rada na računaru - Pravilnik o radu autobuske stanice - Cjenovnik usluga autobuske stanice - Tehnologija i organizacija drumskog saobraćaja (prijem i otprema autobusa) - Bezbjednost saobraćaja - Tehniku i uređaje radio veze, GPS, - Sistem i upravljanje saobraćajem - Saobraćaj i saobraćajne propise - Jedan strani jezik - Poznavanje mehanike vozila - Da poznaje moderne zahtjeve transporta u cjelosti i savremeno pakovanje roba - poznaje osnovne karakteristike roba koje se pojavljuju u transportu i shodno vrši odabir mehanizacije za utovar - Da poznaje tehnicke karakteristike utovarno-istovarne mehanizacije - Znanje o multimodalnim transportima - Da poznaje IT sisteme u integrirnom transportu - Upoznaje tehnicke kapacitete stanica u BiH i van zemlje	- Pravi planove servisiranja, njege i tekućih generalnih opravki voznog parka; - Razlikuje parametre u ssaobraćaju (obrt, frekvencija, interval) - Cita i razumije red voznje - Koristi uređaje radio veze - Uoci i definiše poremećaje u saobraćaju - Priprema vozace i vozila za uključenje u saobraćaj - Prati dolazak vozaca na posao te njihovu urednost i tacnost - Djeluju na terenu, uocavaju, predlažu i kontrolisu - Organizuje prevoz - Planira, priprema, organizuje i kontroliše rad voznog parka i posada motornih vozila - Prati korištenje voznog parka i planira zakonom predviđene preglede voznih jedinica - Organizacija posla - Priprema i vodi dokumentaciju za vozni park, vozno osoblje i putnike - Izrada redova voznje, Izrada cjenovnika - Predlaganje novih redova voznje - Vrši uviđaj saobraćajnih nezgoda na licu mjesta, obrađuje za to potrebnu dokumentaciju i istu dostavlja pravosudnim organima - Vodi dnevnik dolaska i odlaska vozila - Prati odvijanje dolazaka i odlazaka sa stanica u unutrašnjem i međunarodnom saobraćaju svih autobusa koji prometuju kroz stanicu - Izdaje i obrađuje putni nalog - Vodi evidenciju tahograf traka - Prati realizaciju planiranog obima prevoza - Planira i sprovodi snimanje saobraćajnih tokova, protoka putnika i dr. koristeći SWOT tehniku - Interveniše u slučaju kvarova vozila - Verifikacija tehnicke ispravnosti vozila - Da poznaje mrežu linija i gdje mu se koje vozilo nalazi - Poznavanje Tehnicko Transportnih karakteristika vozila - Obrada statističkih podataka broja saobraćajnih nesreća, planira i sprovodi provjeru iz oblasti bezbjednosti saobraćaja u	- Sposoban je za samostalni rad; - Ima vještinu organizacije rada; - Komuniciranje sa korisnicima usluga prevoza; - Kapaciteti za učenje; - Pravovremeno donosi odluke - Upravljanje ljudskim resursima - Samostalnost - Ispuni zadatak i riješi problem putem odabira i primjene već pripremljenih osnovnih metoda, data informacija i sl. - Fleksibilnost - promotivne sposobnosti - društvena odgovornost prema različitim grupacijama - Inventivnost - odgovornost - timski rad - Svjestan je uloge ljudskog faktora u organizaciji bezbjednosti saobraćaja i transporta u najširem smislu;

- Korištenje savremenih sistema za obradu podataka i sistem automatskog upravljanja i kontrole saobraćaja - Poznavanje stranih jezika; - Poznaje savremene zahtjeve transporta u cjelini i poznaje tehnološke zahtjeve; - Obraduje i čuva dokumentaciju; - Poznavanje rada sa navigacionim uređajem; - Poznaje informacione sisteme zastupljene u integralnom transportu; - Poznavanje novih tehnologija u saobraćaju	transportnim organizacijama - Obraduje i čuva dokumentaciju; - Spreman na brze izmjene ranije utvrđenih zadataka; - Izvodi postavljanje saobraćajne signalizacije te o istoj vodi evidenciju	- Komunikativnost; - Stajling; - Samostalnost; - Odgovornost; - Timski rad; - Prilagodljivost; - Kreativnost; - Kapaciteti za učenje; - Donosi ispravne i pravovremene odluke; - Osjećaj za probleme; - Snalaženje u nepoznatim uslovima;
---	---	---

Zadaci/odgovornosti: Primjeri	Oprema, alati, instrumenti, materiali:
Glavni zadaci: - Da položi za licenciranog CPC menadžera; - Vrši raspored vozila i voznog osoblja prema zahtjevima za saobraćaj; - Konplekira i provjerava dokumentaciju potrebnu za izvršenje saobraćaja; - Provjerava stanje i izgled voznog osoblja; - Vrši analizu obavljenih transportnih zadataka na osnovu putnog lista, tahograf trake, kontrolnog lista stanja vozila pri dolasku u SR-radionicu; - Kontaktira sa službama održavanja i o stanju i tehničkoj ispravnosti vozila; - Kontroliše stanje karata od računopolagača; - Prati stanje na tržištu saobraćajnih usluga (prikuplja podatke SWOT-a); - Predlaže redove vožnje i učestvuje na usklađivanju redova vožnje; - Regustruje vozila po isteku registracije; - Prati opsluživanje vozila i putnika u autobuskim stanicama prema pravilniku o radu autobuskih stanica; Sporedni zadaci: - Saradnja sa organima van preduzeća (inspekcija, policija...); - Prati promjene u saobraćaju; - Predlaže zaključivanje ugovora o poslovnoj saradnji; - Prati stanje opreme; - Kontrola zaliha; - Vrši obradu obrazaca kod saobraćajnih nezgoda; Posebni dodatni zadaci: - Provođenje procedura ISO standarda	- Kancelarijski namještaj; - Računar sa internetom; - Telefon; - Pult za upravljanje rada autobuse; - Stanice; - Faks i kopir aparat; - Registrate zakonskih propisa iz oblasti saobraćaja; - Ostala dokumenta propisana zakonom; - Međunarodne bilateralne dozvole.

*Tabela 1. Primjer identifikacije stručnih kvalifikacija za zanimanje
Tehničar drumskog saobraća dobijeno istraživanjem*

7. PRIMJENA REZULTATA ISTRAŽIVANJA

Na osnovu dobijenih rezultata istraživanja (primjer dat u Tabili 1.), daje se prijedlog njihove inkorporacije u izradu NPP-a i primjenu kroz pilot fazu projekta za zanimanja Tehničar drumskog saobraćaja, kao i generalni prijedlog primjene rezultata istraživanja pri izradi NPP za fakultete, tj. silabusa, za smjerove cestovi, komunikacijskih i poštanskih tehnologija na Fakultetu za saobraćaj i komunikacije kao i telekomunikacijskih tehnologija na Elektrotehničkom fakultetu.

Tabela 1. Nastavni plan za zanimanje					
Porodica zanimanja: Saobraćaj					
Zanimanje: Tehničar drumskog saobraćaja				Stepen: IV	
Grupa predmeta	Predmeti	Časovi po godini			
		I	II	III	IV
1. Opšteobrazovni predmeti	1. Maternji jezik	4	2	2	2
	2. Strani jezik	2	2	2	2
	3. Matematika	4	4	2	2
	4. Tjelesni i zdravstveni odgoj	2	2	2	2
	5. Informatika	2			
	6. Historija	2			
	6. Demokratija i ljudska prava			2	
	Total od 1	16	10	10	8
	Procenat od 1	53,33	33,33	33,33	26,67
2. Opšteobrazovni predmeti u funkciji struke	1. Fizika	2	2		
	Total od 2	2	2	0	0
	Procenat od 2	6,67	6,67	0,00	0,00
	Total od 1+2	18	12	10	8
	Procenat od 1+2	60,00	40,00	33,33	26,67
3. Stručno-teorijski predmeti	1. Konstruisanje	2			
	2. Robe u transportu	2			
	3. Saobraćajni sistemi	4	2		
	4. Saobraćajna geografija		2		
	5. Saobraćajna kultura i komuniciranje		2		
	6. Tehnička mehanika		2		
	7. Osnovi logistike		2		
	8. Informacione tehnologije		2		
	9. Saobraćajna infrastruktura			2	
	10. Robnotransportne manipulacije			2	
	11. Osnovi poduzetništva			2	
	12. Drumski/cestovna vozila			2	2
	13. Organizacija prevoza			2	4
	14. Bezbjednost i regulisanje saobraćaja			2	4
	15. Špedicija				2
	16. Izborni predmet				2
	Total od 3	8	12	12	14
	Procenat od 3	26,67	40,00	40,00	46,67
4. Praktična nastava	1. Praktična nastava	4	6	8	8
	Procenat od 4	13,33	20,00	26,67	26,67
	Total od 3+4	12	18	20	22
	procenat od 3+4	40,00	60,00	66,67	73,33
Ukupno zanimanje (1+2+3+4)		30	30	30	30
NAPOMENA:					
1. U prvom razredu u grupi opšteobrazovnih predmeta ostavljen je prostor od 2 časa koji stoje na raspolaganju Ministarstvu					
2. Praktičnu nastavu izvode predmetni nastavnici u vidu laborator. vježbi paralelno sa izvođenjem stručno-teorijske nastave					

Tabela 2. Primjer urađenog Nastavnog plana za zanimanje Tehničar drumskog saobraćaja

U tabeli 2. dat je primjer izrade Nastanog plana za zanimanje Tehničar drumskog saobraćaja, koji je nastao na osnovu istraživanja i dobijene identifikacije stručnog zanimanja. Na osnovu ovako dobijenog nastavnog plana, dalje se pristupa izradi nastavnih programa za svaki definisani nastavni predmet sa predloženim fondom časova.

8. PRIJEDLOG MJERA I PREPORUKA ZA BUDUĆA ISTRAŽIVANJA

Kao prijedlog mjera za buduća istraživanja predlože se razrađeni model istraživanja, razvijen u ovom radu, kao i njegova implementacija, kao početni model koji se u svakom trenutku može unaprijediti i prilagoditi vremenu i novonastaloj situaciji za neke nove potrebe istraživanja iz bilo koje oblasti privrede ili ekonomije. Predložena metodologija pruža mogućnosti brzog “ispitivanja tržišta”, odnosno potreba saobraćajnih preduzeća u cilju efikasnijeg osposobljavanja kadrova za rad u saobraćajnom sistemu. Dalja istraživanja mogu se definisati kroz izradu smjernice šta bi se trebalo i šta se sve može modifikovati kako bi se početni model istraživanja optimizirao i prilagodio potrebama za neka buduća istraživanja, ali sve u vrlo kratkom roku. Konkretno, moguće je razviti primjere evaluacije i brze promjene nastavnih planova i programa, ukoliko u međuvremenu dođe do takvog tehnološkog napretka koji bi uslovljavao tu promjenu.

9. ZAKLJUČAK

Provedbom istraživanja razrađenog i prikazanog u ovom radu veoma je lako utvrditi prezentovane naučne i društvene koristi uspostavljanja metodologije i provedenja istraživanja. Jasno se pokazuje da su ispunjeni naučni i društvene ciljevi pretpostavljeni i definisani kroz hipoteze, odnosno da su dokazane postavljene radna i pomoćne hipoteze, tj. da je neophodna potreba za usklađivanjem zahtjeva saobraćajnih preduzeća sa nastavnim planovima i programima u cilju što efikasnijeg osobljavanja kadrova za uključivanje i rad u saobraćajnom sistemu, da je izradom univerzalnog modela istraživanja potreba saobraćajnih preduzeća, dobijen alat za utvrđivanje inputa za izradu kvalitetnih nastavnih planova i programa, kao i silabusa i da na ovakav način izrada fleksibilnih nastavnih planova i programa, kao i silabusa, može da prati dinamičke promjene u zahtjevima za potrebnim kadrovima u saobraćajnom sistemu. Ovdje je veoma bitno napomenuti, da se cjelokupan proces uspostave novih savremenih nastavnih planova i programa, kao i silabusa, usklađenim sa tržištem rada, može uspostaviti za 6-8 mjeseci, što je fantastičan rezultat u odnosu na ranije iskustvo u reformama obrazovanja koje su trajale godinama pa i decenijama. Još je bitno istaći, da se unapređenje početnog i naknadnih modela nastavnih planova i programa, kao i silabusa, može vrlo jednostavno i brzo izvoditi za svaku narednu školsku godinu a nakon eveluacije koja se provodi u toku izvođenja nastave kao i nakon njenog okončanja u roku od najviše 2 mjeseca (za vrijeme ljetnjih ferija).

LITERATURA

- [1] Bobek, S., Hauc, A., Semolić B., Treven, S.: Strateški menagement i projekti, Informator, Zagreb, 1991.
- [2] Brekić, Jovo i grupa autora: Analiza i srednjeročna projekcija razvoja kadrova, Ekonomski institut, Zagreb, 1975.
- [3] Weihrich H.& Koontz H.: Managemet: A Global Perspective, Mate d.o.o., Zagreb, 1994.
- [4] Šehić, Dževad i Rahimić, Zijada: Menadžment, Štamparija Fojnica, Sarajevo, 2006.
- [5] Tipurić, Darko: Konkurentska sposobnost preduzeća, Sinergija d.o.o., Zagreb, 1999.
- [6] Weihrich Heinz & Harold Koontz, Menadžment – deseto izdanje, Mate, Zagreb, 1994.

- [7] „Kopenhaška deklaracija“, Deklaracija europskih ministara za strukovno obrazovanje i osposobljavanje i Europske Komisije-Kopenhagenu 29. i 30. 11.2002.
- [8] „Strateške pravci razvoja obrazovanja u Bosni i Hercegovini sa planom implementiranja, 2008.–2015.“, Vijeće ministara BiH-03.06.2008.
- [9] „Okvirni zakon o srednjem stručnom obrazovanju i obuci u BiH“, Parlamentarna skupština BiH- 23.07.2008.
- [10] „Odluka o Klasifikaciji zanimanja (nomenklaturi)“-Ministar obrazovanja BiH, 2004.
- [11] „Smjernice za razvijanje VET modularnih nastavnih planova i programa u BiH“; Stalno vijeće za razvoj nastavnih planova i programa i obuke BiH- januar 2009.
- [12] „Metodologija za pilot testiranje, praćenje i evaluaciju modularnih nastavnih planova i programa razvijenih u okviru EU ET projekta“, Stalno vijeće za razvoj nastavnih planova i programa i obuke BiH- januar 2009.
- [13] „Stanadardi za modularne nastavne planove i programe u stručnom obrazovanju i obuci u BiH“, Stalno vijeće za razvoj nastavnih planova i programa i obuke BiH- januar 2009.

